

מקורות בענין פדיון שבויים ומכירת ביה"כ

Page 1 of 5 – YIJE 5782 – Set 8

- 1 הסוגיא ב"ב ג'- ור' יונה
- 2 תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ח עמוד א
- 3 איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא, שדרה ארנקא דדינרי לקמיה דרב יוסף, אמרה: ליהוי למצוה רבה. יתיב רב
- 4 יוסף וקא מעיין בה, מאי מצוה רבה? א"ל אביי, מדתני רב שמואל בר יהודה: אין פוסקין צדקה על היתומים אפילו
- 5 :לפדיון שבויים, שמע מינה
- 6 תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ח עמוד ב
- 7 פדיון שבויים מצוה רבה היא. אמר ליה רבא לרבה בר מרי: מנא הא מילתא דאמור רבנן דפדיון שבויים מצוה רבה
- 8 היא? א"ל, דכתיב: והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר למות ומות ואשר לחרב לחרב
- 9 ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי, ואמר רבי יוחנן: כל המאוחר בפסוק זה קשה מחבירו. חרב קשה ממות - אי
- 10 בעית אימא: קרא, ואי בעית אימא: סברא; אי בעית אימא סברא, האי קא מינוול והאי לא קא מינוול; ואבע"א קרא
- 11 יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. רעב קשה מחרב - איבעית אימא סברא, האי קא מצטער והאי לא קא מצטער;
- 12 איבעית אימא קרא, טובים היו חללי חרב מחללי רעב. שבי [קשה מכולם], דכולהו איתנהו ביה
- 13 רש"י מסכת בבא בתרא דף ח עמוד ב
- 14 שבי כולהו איתנהו ביה - שהוא ביד העכומ"ז לעשות בו כל חפצו אם למות [אם לחרב] אם לרעב
- 15 תוספות מסכת בבא בתרא דף ח עמוד ב
- 16 פדיון שבויים מצוה רבה - והא דאמר בפרק בני העיר (מגילה דף כז.) אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה
- 17 ולא קתני פדיון שבויים שמא מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך למיתני
- 18
- 19 רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק ח הלכה י' - טו
- 20 הלכה י'
- 21 פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים שהשבוי הרי הוא בכלל הרעבים
- 22 והצמאים והערומים ועומד בסכנת נפשות, והמעלים עיניו מפדיונו הרי זה עובר על לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ
- 23 את ירך ועל לא תעמוד על דם רעך ועל לא ירדנו בפרך לעיניך, ובטל מצות פתח תפתח את ירך לו, ומצות וחי
- 24 אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים
- 25 הלכה יא
- 26 אנשי העיר שגבו מעות לבנין בית הכנסת ובא להן דבר מצוה מוציאין בו המעות, קנו אבנים וקורות לא ימכרום
- 27 לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים, אף על פי שהביאו את האבנים וגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הכל לבנין
- 28 מוכרין הכל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם בנו וגמרו לא ימכרו את בית הכנסת אלא יגבו לפדיון מן הצבור
- 29 הלכה יב
- 30 אין פודין את השבויים ביתר על דמיהן מפני תקון העולם, שלא יהיו האויבים רודפין אחריהם לשבותם, ואין מבריחין
- 31 את השבויים מפני תקון העולם שלא יהיו האויבים מכבידין עליהן את העול ומרבים בשמירתן
- 32 .

מקורות בענין פדיון שבויים ומכירת ביה"כ

Page 2 of 5 – YIJE 5782 – Set 8

1	הלכה יג
2	מי שמכר עצמו ובניו לעכו"ם או שלוח מהן ושבו אותן או אסרוהו בהלואתן, פעם ראשונה ושנייה מצוה לפדותן,
3	שלישית אין פודין אותן, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן, ואם בקשוהו להורגו פודין אותו מידם אפילו אחר
4	כמה פעמים
5	הלכה יד
6	עבד שנשבה הואיל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות פודין אותו כישראל שנשבה, ושבוי שהמיר לעכו"ם ואפילו
7	למצוה אחת כגון שהיה אוכל נבלה להכעיס וכיוצא בו אסור לפדותו
8	הלכה טו
9	האשה קודמת לאיש להאכיל ולכסות ולהוציא מבית השבי, מפני שהאיש דרכו לחזר לא האשה ובושתה מרובה,
10	ואם היו שניהם בשביה ונתבעו שניהן לדבר עבירה האיש קודם לפדות לפי שאין דרכו לכך
11	רדב"ז הלכות מתנות עניים פרק ח הלכה יג
12	הלכה יג
13	[יג] מי שמכר עצמו ובניו לעכו"ם. כל זה פשוט בפרק השולח. וכבר נשאלתי על היהודים הרגילים לגנוב ממון עכו"ם
14	אם אנו מחוייבים לפדותם או מדמינן להו למי שלוח מהם ואסרוהו או למי שהמיר דמה לי אוכל נבלות ומה לי לא
15	תגנוב. והעליתי דלעולם פודין אותו כדין מי שלוח מן העכו"ם שהרי אינו גונב להכעיס אלא לתאבון שאם היה מוצא
16	ממון בהיתר לא היה גונב. ומזה הטעם אפי' הוא רגיל לגנוב ממון של ישראל ותפסוהו העכו"ם פודין אותו ואפילו
17	לפי דעת האומרים דמומר אוכל נבלות לתאבון אין ישראל חייבין לפדותו הכא איכא טעמא אחרינא שכל הגונבין
18	ממון העכו"ם טועין וסוברין דקרא דלא תגנוב בישראל קאי וסומכין על קרא דראה ויתר כו' וכיון שהם טועין בדין
19	אינם נקראים מומרים וכל שכן שהורגים על הגניבה הילכך חייבים לפדותם אפילו כמה פעמים. וראיתי מי שכתב
20	שדעת רבינו שהמומר אוכל נבלות לתאבון אין חייבין לפדותו מדקאמר אוכל נבלות להכעיס אסור לפדותו ולא
21	קאמר אבל לתאבון פודין אותו משמע דאוכל להכעיס אסור לפדותו אבל לתאבון ליכא איסורא ולא חיובא ור' אמי
22	שהיה רוצה לפדות אוכל נבלות לתאבון לפניו משורת הדין היה עושה. ואין נראה כן דעת רבינו שאם היה דעתו
23	לחלק בין אוכל נבלות לתאבון ובין שאר ישראל היה לו לפרש ורבי אמי בדין היה רוצה לפדותו
24	רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה ב
25	הלכה ב
26	ס"ת כשר נוהגין בו קדושה יתירה וכבוד גדול, ואסור לאדם למכור ספר תורה אפילו אין ג' לו מה יאכל, ואפילו היו לו
27	ספרים רבים, ואפילו ישן ליקח בו חדש, לעולם אין מוכרין ספר תורה אלא לשני ד דברים, שילמוד תורה בדמיו או
28	שישא אשה בדמיו, והוא שלא יהיה לו דבר אחר למכור
29	רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה יב - טו
30	הלכה יב
31	אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות אחר במקומו או במקום אחר, אבל בונין אחר ואח"כ סותרין זה, שמא יארע להם
32	אונס ולא יבנו, אפילו כותל אחד ממנו בונה החדש בצד הישן ואחר כך סותר הישן
33	.

מקורות בענין פדיון שבויים ומכירת ביה"כ

Page 3 of 5 – YIJE 5782 – Set 8

- 1 הלכה יג
- 2 במה דברים אמורים שלא חרבו יסודותיו או שלא נטו כתליו ליפול, אבל אם חרבו יסודותיו או שנטו כתליו ליפול
- 3 סותרין אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר חרב
- 4 הלכה יד
- 5 מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל ז' בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת שקדושת בית המדרש
- 6 יתירה על קדושת בית הכנסת ומעלין בקדש ולא מורידין, וכן בני העיר שמכרו בית הכנסת יש להן ליקח בדמיו
- 7 תיבה, מכרו תיבה יש להן ליקח בדמיה מטפחות או תיק לספר תורה, מכרו מטפחות או תיק לוקחים בדמיו
- 8 חומשים, מכרו חומשין לוקחין בדמיו ספר תורה, אבל אם מכרו ספר תורה אין לוקחין בדמיו אלא ספר תורה אחר
- 9 שאין שם קדושה למעלה מקדושת ספר תורה, וכן במותריה
- 10 הלכה טו
- 11 וכן אם גבו העם מעות לבנות בית המדרש או לבית הכנסת או לקנות תיבה או מטפחות ותיק או ספר תורה ורצו
- 12 לשנות כל מה שגבו, אין משנין אותן אלא מקדושה קלה לקדושה חמורה ממנה, אבל אם עשו מה שגבו לעשות
- 13 והותירו משנין המותר לכל מה שירצו, וכל כלי בית הכנסת כבית הכנסת, פרוכת שעל הארון שמניחים בו הספרים
- 14 תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מה עמוד א. כמטפחות הספרים, ואם התנו עליהם הרי הן כפי התנאי
- 15 מתני'. אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם; ואין מבריחין את השבויין, מפני תיקון העולם;
- 16 רשב"ג אומר: מפני תקנת השבויין
- 17 גמ'. איבעיא להו: האי מפני תיקון העולם - משום דוחקא דצבורא הוא, או דילמא משום דלא לגרבו ולייתו טפיו?
- 18 ת"ש: דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב. אמר אביי: ומאן לימא לן דברצון חכמים עבד? דילמא
- 19 שלא ברצון חכמים עבד
- 20 תוספות מסכת גיטין דף מה עמוד א
- 21 דלא ליגרבו ולייתו - והא דתניא בפ' נערה (כתובות נב.) נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשון
- 22 פודה שאני אשתו דהויא כגופו יותר מבתו דהכא ועל עצמו לא תיקנו שלא יתן כל אשר לו בעד נפשו ור' יהושע בן
- 23 חנניא דפרקיה לההוא תינוק בממון הרבה בהניזקין (לקמן דף נח.) לפי שהיה מופלג בחכמה אי נמי בשעת חורבן
- 24 הבית לא שייך דלא ליגרבו
- 25 תוספות מסכת גיטין דף נח עמוד א
- 26 כל ממון שפוסקין עליו - כי איכא סכנת נפשות פודין שבויין יותר על כדי דמיהן כדאמרין בפרק השולח (לעיל דף
- 27 מד. /זמ./) גבי מוכר עצמו ואת בניו לעובדי כוכבים כ"ש הכא דאיכא קטלא אי נמי משום דמופלג בחכמה היה
- 28 שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנב סעיף א - ד
- 29 סעיף א
- 30 (א') (א) פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותן. א [א] (ב) ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים. הילכך לכל דבר
- 31 מצוה שגבו מעות בשבילו, יכולים לשנותן לפדיון שבויים. <א> (ב') ואפילו אם גבו לצורך בנין ב"ה, (ג') ואפילו אם
- 32 קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבנין, ב] שאסור למכרם בשביל מצוה אחרת, מותר למכרם לצורך פדיון
- 33 שבויים. <ב> [ג] (ג) אבל אם א' {בנאוהו כבר, לא ימכרו אותו. ב (ג<ג> ב' {ד] ומ"מ הנודר סלע לצדקה, אין פדיון
- 34 ('שבויים בכלל ואין לפדות בסלע ז' ג רק מדעת בני העיר (מהרי"ק שורש ז') <ד> כדלקמן סימן רנ"ו סעיף ד

מקורות בענין פדיון שבויים ומכירת ביה"כ

Page 4 of 5 – YIJE 5782 – Set 8

- 1 סעיף ב
- 2 (ד') ה] המעלים עיניו מפדיון שבויים, עובר על לא תאמץ את לבבך (דברים טו, ז). ועל לא תקפוץ את ירך (דברים
- 3 טו, ז). ועל לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טז). ועל לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כה, נג). ובטל מצות פתוח
- 4 תפתח את ירך לו (דברים טו, ח). ומצות וחי אחיך עמך (ויקרא כה, לו). ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח). והצל
- 5 לקוחים למות (משלי כד, יא). והרבה דברים כאלו
- 6 סעיף ג
- 7 (ה') כל רגע שמאחר לפדות השבויים, היכא דאפשר להקדים, הוי כאילו שופך דמים
- 8 ש"ך יורה דעה סימן רנב ס"ק א
- 9 א ואין מצוה גדולה כפדיון שבויים. וכתבו התוס' הא דאמרין בפרק בני העיר אין מוכרין אלא ללמוד תורה ולישא
- 10 אשה ולא קתני פדיון שבויים שמא מלתא דפשיטא היא ולא צריך למיתני ובית יוסף הביאם בסימן זה (וכ"כ האגודה
- 11 פ"ק דב"ב וכ"כ הרב לקמן סימן ע"ר) וצ"ע דלא משמע הכי בא"ח סימן קנ"ג (והוא מגמרא פ' בני העיר) דמשמע
- 12 התם דקדושת ס"ת חמורה מקדושת ב"ה וכיון דאין מוכרין ב"ה לצורך פדיון שבויים כ"ש שאין מוכרין ס"ת ומה
- 13 שמוכרים ללמוד תורה ולהשיא אשה היינו משום הנאה ידידה דעדיף לאדם טפי ללמוד תורה או לישא אשה ממה
- 14 שיהיה לו ס"ת אבל למכור אדם ס"ת שלו כדי שילמד חבירו תורה במעותיה זה ודאי לא אמרו והתוס' הנ"ל שהקשו
- 15 למה לא קתני פדיון שבויים ר"ל נמי פדיון שבויים דנפשי' ועל בית יוסף יש לתמוה דמביא דברי תוס' אהאי דינא
- 16 דקאי אפדיון דאחרים כו' עכ"ל דרישה ואין דבריו נראין בעיני דפשוט דברי התוס' משמע דקאי אפדיון דאחרים ועוד
- 17 שהרי כתבו שם (דף ח' ע"ב) כן אאיפרא הורמיז דשדרה ארנקי דדינרי לקמיה דרב יוסף ואמרה ליהוי למצוה רבה
- 18 יתיב רב יוסף וקא מעיין בה מאי מצוה רבה א"ל מדתני רב שמואל בר יודא אין פוסקים צדקה על היתומים ואפי'
- 19 לפ"ש ש"מ פדיון שבויים מצוה רבה היא ואהא כתבו התוס' דבריהם שם ע"ש וכ"מ מדברי הר"ר מנוח שהביא בית
- 20 יוסף לקמן סימן ע"ר שכתב דרבים יכולים למכור ספר תורה ללמד תורה ליתום המוטל עליהם או להשיאו אשה
- 21 עכ"ל משמע דגם ללמד אחרים הדין כן וכ"כ הריב"ש והמחבר באורח חיים סי' קנ"ג ס"ו אלא נראה לי דודאי היכא
- 22 דא"א בענין אחר מותר למכור ספר תורה או בית הכנסת אפילו לפדיון שבויים אחרים והיינו שכתבו הט"ו ואין מצוה
- 23 גדולה כפ"ש משמע שהיא גדולה מהכל והכי משמע מדאמרין בגמרא (דף ג' ע"ב) אי הכי אפי' בנו נמי אמר ליה
- 24 דירתיה דאינשי לא מזבני משמע דאין איסור בדבר אלא דדירתיה דאינשי לא מזבני להו והכי משמע מדברי
- 25 הרמב"ם שכתב לא ימכרו אותם אלא יגבו פדיון מן הצבור משמע משום דאפשר לגבות פדיון מן הצבור הוא דאין
- 26 מוכרין אותם והט"ו אשמועינן דהיכא דאפשר בע"א אין מוכרין אותן מה שאין כן בשאר מעות של מצוה או הכינו
- 27 לצורך הבנין דיכולים לשנותם אפי' אפשר בע"א כיון דפ"ש מצוה גדולה הימנו והיינו שהעתיק העט"ז דברי הרמב"ם
- 28 אחר דברי המחבר והלכך התוס' וסייעתם ודאי מיירי בענין שא"א בע"א וא"כ דברי הבית יוסף עלו כהוגן והגאון
- 29 אמ"ו צ"ל תירץ דודאי ספר תורה מותר למכור לצורך פ"ש משום דכל היכא דאיתא בקדושתה קיימה וה"נ ב"ה
- 30 מותר למכרה לאחרים כשתעמוד בקדושתה אבל שתצא לחוץ אסור למכרה והט"ו מיירי הכא למכרה לחולין ובית
- 31 הכנסת דמותר למכור לקנות ספר תורה משום דקדושת ספר תורה עדיף וגם על פי זה דברי הב"י נכונים ותירוץ
- 32 נכון הוא
- 33 ט"ז יורה דעה סימן רנב ס"ק ב
- 34 (ב) אבל אם בנאוהו כו'. בגמרא אמר רב חסדא אסור לסתור בית הכנסת אא"כ בנו אחרת דלמא יבא לידי כך שלא
- 35 יבנהו דיוציאו המעות ואף ע"ג דכבר קנאו הלבנים והקצו אותן מ"מ דילמא איתרמי פדיון שבויים ומזבני להו ופריך
- 36 אי הכי כי בנו נמי ניחוש שמא ימכרוהו ומשני דירתיה דאינשי לא מזבני ומשמע הלשון שאין איסור למכור בית
- 37 הכנסת אפי' אם כבר בנאוהו אלא דלא חיישינן לזה שיבא לידי כך כיון דאין דרך העולם למכור דירה שלו ואם כן
- 38 תימה על הטור שכתב איסור בזה למכור אותו וצריך לומר דכיון שאין דרך העולם לעשות כן לא יעשה בבנין בית
- 39 הכנסת גרוע מבנין שלו משמע מדברי רמב"ם שמביא בית יוסף דאם לא גמרו הבנין רק התחילו בו מותר למכור

מקורות בענין פדיון שבויים ומכירת ביה"כ

Page 5 of 5 – YIJE 5782 – Set 8

- 1 אותו חלק שבנאו אלא דוקא גמרו אותו ונראה הטעם דאז לא נקרא עדיין דירה וכיון דהטעם משום דירתיה דאינשי
2 לא מזבני משמע דלאו משום שיהיה הקדושה חמורה טפי אחר שבנאוה ממה שהיה תחילה בשעת הקצאת אבנים
3 דזה אינו וכמו שהקשה המקשן שם אי הכי אפי' בנאוהו נמי אלא משום דאין דרך עולם למכור בית דירה שלו ע"כ
4 אין למכור גם בית הכנסת ונראה פשוט דה"ה וכל שכן בית המדרש לענין זה ובית יוסף הביא דברי התוס' שכתבו
5 והא דאמרינן בפרק בני העיר אין מוכרין ספר תורה אלא ללמוד תורה ולישא אשה ולא קתני פדיון שבויים שמילתא
6 דפשיטא היא ולא אצטריך למיתני ותמה בדרישה על הבית יוסף שהביא דברי התוס' אלו דהא באורח חיים סימן
7 קנ"ג מוכח דקדושת ספר תורה הוה טפי מקדושת בית הכנסת וכיון שאין מוכרין בית הכנסת לצורך פדיון שבויים
8 כ"ש ספר תורה והתוס' לא אמרו אלא לפדיון דנפשיה וכבודו במקומו מונח ולא דק דכבר הוכחנו דהא דאין מוכרין
9 בית הכנסת משום פדיון שבויים לאו משום קדושתה הוא אלא משום דאין דרך למכור בית דירה וזה אין שייך בספר
10 תורה והלכך דבר ברור הוא שמוכרין ספר תורה לצורך פדיון שבויים אפילו לשאר שבויים שלא כדברי בעל
11 הדרושה
- 12 ט"ז יורה דעה סימן רנב ס"ק ג
- 13 (ג) ומכל מקום הנודר לצדקה. עיין מה שכתבתי על זה סימן רנ"ו סעיף ד
- 14 שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנב סעיף ט
- 15 סעיף ט
- 16 (טו') הוא ואביו ורבו בשבי, הוא קודם לרבו, ח ורבו קודם ו' {לאביו, ט אמו י קודמת ז' } לכולם. (וע"ל סימן רמ"ב
17 (סעיף ל"ד).
- 18 ש"ך יורה דעה סימן רנב ס"ק י
- 19 י קודמת לכולן. פי' אפילו לדידיה אף על גב דחיי קודמים לחיי אביו ורבו כדאיתא בס"פ אלו מציאות אפס כי לא
20 יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם וה"ל מכ"ש לחיי אטו דגרוע טפי כדאמרינן בפ"ק דקדושין גבי מורא וכבוד
21 אפ"ה להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולן משום דלמא עבדי בה איסורא כ"כ בספר באר שבע דף כ"ב ע"ג
22 ומשמע דאין בשביה זו משום סכנת נפשות אבל אם יש סכנת נפשות חיי קודמין לשל אמו
- 23